

*Прокопович Наталія Іванівна,
Національний університет “Острозька академія”*

ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕКСИЧНИХ ЗАСОБІВ ВИРАЖЕННЯ ПОЗИТИВНОЇ ТА НЕГАТИВНОЇ ВЕРБАЛЬНОЇ ОЦІНКИ У ПОВІСТІ МАРКА ТВЕНА “ПРИГОДИ ТОМА СОЙЄРА”

Спілкування, як складний соціально-психологічний процес взаєморозуміння між людьми, здійснюється за допомогою знакових систем. Розрізняють вербальну комунікацію (в якості знакової системи використовується мова) і невербальну (використовуються різні позамовні знакові системи). Мова, як засіб спілкування, одночасно виступає і як джерело інформації, і як спосіб впливу на співрозмовника [4].

Оцінка стає можливою, якщо наявний об’єкт оцінки (тобто об’єкт, якому приписується та чи інша цінність в широкому розумінні) та суб’єкт оцінки (особа, що виражає позитивну, негативну чи нейтральну оцінку) [2].

Базою для дослідження вербальної оцінки стала повість Марка Твена *The Adventures of Tom Sawyer* [6] та її переклад на українську “Пригоди Тома Соєра” (1876 рік) [5].

У ході аналізу оцінної лексики у творі ми виявили, що для висловлення свого ставлення до предметів та явищ дійсності частіше використовують прикметники, які вказують на ознаку речей, формують уявлення читача про людей, події чи явища, про які йдеться. Зокрема, у повісті “Пригоди Тома Соєра” оцінні прикметники зустрічаються 932 рази, що становить 1,3% від загальної кількості слів у творі (71789 слів). Найчастіше трапляються такі прикметники: *good* (113), *great* (74), *poor* (55), *small* (42), *awful* (41), *high* (33), *deep* (31), *glad* (21), *fine* (20), *wise* (14), etc.

Наступними за частотою вживання з метою оцінювання є іменники, які називають предмети, маючи ознаку вже в своєму конотативному значенні. Їх кількість становить 363 – 0,5% відповідно. Серед найчастотніших іменників переважають: *trouble* (37), *light* (18), *devil* (16), *fool* (15), *melancholy* (14), *gratitude* (11), *excitement* (9), *God* (8), *doubt* (8), *glory* (8), *enemy* (5), etc. Наприклад:

Tom knew that when his name was pronounced in full, it meant trouble

[6:27]. Лексема використана у значенні “неприємність; горе”. Спостерегається негативна вербальна оцінка ситуації, в якій опинився Том Соєр.

Окрім прикметників та іменників у творі трапляються дієслова, які вказують на дію, що має на меті оцінювання. Такі слова використані 101 раз – 0,14% відповідно. Серед найчастотніших лексем трапляються наступні: *to hate* (15), *to fool* (11), *to enjoy* (7), *to admire* (6), *to discourage* (4), *to threaten* (4), *to dread* (3), *to exalt* (3), *to jeer* (3), *to praise* (2), etc. Наприклад:

... and then her heart broke, and she was jealous, and angry, and the tears came and she hated everybody. [6:18] Дієслово *to hate* в контексті має значення “ненавидіти” і використовується з метою вербальної оцінки напруженого емоційного стану дівчинки.

Використання такої частини мови як прислівник стає в нагоді переважно при потребі описати, чи оцінити дію когось з героїв твору, їхня кількість у творі – 37 (0,05%). До найчастотніших слід віднести: *cautiously* (10), *ghastly* (5), *no doubt* (4), *badly* (3), *cheerily* (2), *gravely* (2), *sorrowfully* (2), *thoroughly* (2), *wonderfully* (2), etc. Наприклад:

Every time Tom made an examination, Becky would watch his face for an encouraging sign, and he would say cheerily: “Oh, it’s all right.” [6:110] *Cheerily* – бадьоро, весело. Використання цього прислівника значно поживляє оповідь автора та передає піднесений настрій персонажів.

Окрім перерахованих частин мови на позначення вербальної оцінки використовують також і вигуки, які є засобом адекватного вираження внутрішніх переживань героїв. Використання їх у творі незначне – 1 (0,001%). Це говорить передусім про великий словниковий запас автора, який частіше послуговується повнозначними частинами мови. Наприклад:

Aunt Polly entered in time to see him throw a few double summersets, deliver a final mighty hurrah, and sail through the open window... [6:49] *Hurrah* – переможний вигук радості – ура. Цей лексичний засіб використано з метою оцінки ситуації, щоб передати несамовиту радість і захоплення Тома від своїх витівок.

Отож, напрашується висновок, що використання оціночної лексики є засобом висловлення автором свого ставлення до навколишньої дійсності. Марк Твен майстерно вживає прикметники, іменники, дієслова, прислівники та вигуки з оціночною семою для надання експресивності діалогам персонажів, а також для висміювання негативних явищ в тогочасному суспільстві.

Література:

1. Англо-український словник / [уклад. Є. І. Гороть, Л. М. Коцюк, Л. К. Малімон, А. Б. Павлюк]. – Вінниця: Нова Книга, 2006. – 1700 с.
2. Близнюк Н. А. Понятие и структура оценки в системе языка / Н. А. Близнюк // Теоретические и прикладные аспекты лингвистических исследований: межвуз. сб. науч. тр. / Сургут. гос. ун-т. – Сургут, 2001. – С. 84-87.
3. Крамаренко М. Л. Аксиологічна прагмасемантика англомовного рекламного тексту: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філолог. наук: спец. “Германські мови” 10.02.04 / М. Л. Крамаренко Донец. нац. ун-т. – Донецьк, 2005. – 21 с.
4. Старостина Ю. С. Интерпретация лингвистической оценки в терминах аксиологических суждений / Ю. С. Старостина // Вестник СамГУ. – 2007. – № 3 (53). – С. 232-241.
5. Твен Марк. Пригоди Тома Сойера. Пригоди Гекльберрі Фінна / Марк Твен. – Львів: Універсум, 1993. – 340 с.
6. The Adventures of Tom Sawyer by Mark Twain. Source : <http://www.online-literature.com/twain/tomsawyer>.